

Õiguskantsler

Adressaat
Aadress

Teie 12.08.2012 nr

Õiguskantsler 8.10.2012 nr 14-8/121277/1204484

Vastus pöördumisele Isiku nimi kohtulahendis peale karistuse kustumist

Austatud

1. Pöördusite avaldusega minu poole ning tõstasite küsimuse [karistusregistri seaduse](#) (KarRS) § 28 Eesti Vabariigi põhiseadusele (Põhiseadus või PS) vastavusest. Leidsite, et säte, mille kohaselt ei asendata peale karistuse kustumist avalikus andmebaasis asuvas kohtuotsuses isiku nime initsiaalidega mh [karistusseadustiku](#) § 418 alusel karistatu puhul, riivab ülemääraselt selle isiku õiguseid ja on vastuolus isiku vaba tegutsemise põhimõtetega.
2. Tutvusin põhjalikult Teie avalduse, asjakohase õigusnormi ja seadusandja kaalutlustega ning mõistan avaldusaluse küsimuse püstitust ja selle olemust. Siiski leian, et ma ei pea omapoolse õigusliku seisukoha kujundamist käesoleval hetkel põhjendatuks, vaid soovitan Teil kasutada oma õiguste kaitseks muid olemasolevaid õiguskaitsevahendeid.
3. Märgin samas koheselt, et tõstasin juba 2010.a karistusteregistri seaduse eelnõule ([762 SE](#)) arvamust¹ avaldades mh ka küsimuse KarRS § 28 ulatusest ja võimalikust ebaproportsionaalsusest. Samas ei kujundanud ma lõplikku seisukohta, kas antud säte on Põhiseadusega kooskõlas või mitte.
4. Kirjeldan järgnevalt KarRS § 28 kehtestamise põhjuseid ning kaalutlusi eelmises kirja punktis viidatud seisukoha kujundamisel.
5. Kõnealune paragrahv jõudis karistusregistri seadusesse isikuandmete kaitse seaduse (IKS) jõustumisega 01.01.2008 (toonane KarRS § 28¹). Vastavalt 2007 a isikuandmete kaitse seaduse eelnõu ([1026 SE](#)) seletuskirjale on KarRS § 28 teises lauses sätestatud erandi eesmärk eelkõige kuritegevuse ennetamine ning andmete avalikustamist õigustab avalik huvi. Leiti, et põhjendatud on piirata avalikustamise lõpetamise nõudeõigust teatud eriti ühiskonnaohtlike süütegude toimepanemise eest süüdimõistetud isikute puhul, arvestades avalikustamise preventiivset toimet, teo toimepanemise ulatust või rikkumise raskust. Kuritegude koosseisude loetelu koostamisel lähtuti kuriteo ohtlikkusest ühiskonnale, mõjust alaealise normaalsele arengule, isiku võimalikust panusest kuriteo toimepanemisel, tahtluse astmest, tekitatud kahju liigist ja suurusest ning

¹ Õiguskantsleri 22.10.2010 kiri [18-1/101568/1005746](#) Riigikogu õiguskomisjonile, p 26.

seadusandja poolt sätestatud karistusest. Kokkuvõtvalt leiti, et eriti just ühiskonnaohtlike süütegude toimepanijate puhul kaalub avalik huvi üles andmesubjekti erahuvi teda negatiivselt iseloomustavad andmete avalikustamise lõpetamiseks ka pärast karistuse kustumise tähtaega.

6. KarRS § 28 teises lauses sätestatud erandi mõtet aitab selgitada ka 2010. a KarRS eelnõu ([762 SE](#)) seletuskiri, milles märgitakse, et võimalus saada karistusandmeid teise isiku kohta aitab omakorda kaasa teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitsele.

7. Nii nagu eespool märkisin, viitasin võimalikule probleemi olemasolule ka 2010. a oma Riigikogule esitatud [arvamuses](#) karistusregistri seaduse eelnõule ([762 SE](#)). Esitasin oma arvamuses ka ülevaate erinevates õigusaktides sisalduvatest isikuandmete avalikustamise lõpetamise nõuetest.

8. Vastavalt PS §-le 11 tohib õigusi ja vabadusi piirata ainult kooskõlas Põhiseadusega, ning piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. Vastavalt PS §-le 26 on igäühel õigus perekonna- ja eraelu puutumatusel ning PS §-le 19 igäühel õigus informatsioonilisele enesemääramisele. PS § 26 teisest lausest tulenevalt võib seda põhiõigust piirata vaid seaduses sätestatud juhtudel ja korras tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks.

9. Antud juhul riivab KarRS § 28 isikute õigust eraelu puutumatusel ja informatsioonilisele enesemääramisele juhul, kui isik on toime pannud lauses kaks sätestatud süüteo. Riive tuleneb sellest, et § 28 teine lause lubab avalikustada kohtulahendites sisalduvaid isikuandmeid igavesti. Kirja punktist 5 nähtuvalt õigustab riivet avalikustamise preventiivne mõju, kuritegevuse ennetamine ja avalik huvi teada lisaks sättes viidatud kuritegude toimepanemisele ja karistamisele ka teo toimepannud isikuid.

10. Osalesin (nõuniku vahendusel) 762 SE arutelude juures ka Riigikogu õiguskomisjonis ning juhtisin mh tähelepanu asjaolule, et teatud aja (nt 10 või 20 aasta) möödudes ei pruugi sellises ulatuses avalikustamine olla enam õiguspärane (isiku eraõigus kaalub avaliku huvi üle) ning viitasin võimalusele lisada sättesse kohtu kaalutusõigust lubav sätte. Õiguskomisjonis leiti siiski, et kuna normis loetletud kuritegude näol on tegemist ühtede kõige raskematega ja ühiskonnas hukkamõistetavatega süütegudega, siis on avalikkusel õigus teada ka tegude toime pannud isikuid ning kujundada ka antud teadmise valguses oma käitumist nende suhtes.

11. Eeltoodut arvestades möönan, et kuigi seadusandja eesmärk KarRS § 28 kehtestamisel on mõistetav, võib sellega kaasnev riive sättega hõlmatud inimeste õigustele ja vabadustele osutada teatud ajahetkel ülemääraseks.²

12. Nii nagu kirja alguses märgitud, otsustasin ma peale põhjalikku kaalumist siiski praegusel ajahetkel Teie avalduses tõstatatud küsimuses omapoolset põhjalikku uurimist mitte läbi viia ega ühest õiguslikku seisukohta kujundada. Olen seisukohal, et praegusel ajahetkel ei esine küsimuse analüüsimiseks kaalukas avalik huvi ([õiguskantsleri seaduse](#) § 15¹ lg 2 viimane lauseosa). Osutasin eelnevalt, et nime jätkuva avaldamisega kaasnev õiguste riive võib muutuda ebaproportsionaalseks alles teatud ajaperioodi möödudes (karistusandmete kustutamisest). Teisalt ei võta minu menetlusest keelduv otsus Teilt võimalust kasutada muid õiguskaitsevahendeid. Vastavalt õiguskantsleri seaduse § 15¹ lõikele 2 ning § 25 lg 3 punktile 4 võib õiguskantsler jätta talle

² Märgin samas, et kohtulahendis nime jätkuva kajastamisega kaasnev riive õigustele ja vabadustele on iseenesest väiksem kui karistatuse ajal, mil andmetel on lisaks ka õiguslik tähendus (nt teatud elualadel tegutsemiseks).

esitatud avalduse läbi vaatamata juhul, kui isikul on võimalus esitada vaie või kasutada muid õiguskaitsevahendeid või kui isik jättis sellise võimaluse kasutamata.

13. Lisate oma avaldusele juurde kohtult 03.08.2012 saadetud vastuse. Olenemata n-õ lihtkirja vormist on antud vastuse näol minu hinnangul sisuliselt ja õiguslikult tegemist kohtumäärusega³, mida saab määruskaebuse korras vaidlustada⁴. Vastavalt KrMS §-le 387 esitatakse määruskaebus kümne päeva jooksul, alates päevast, mil isik sai vaidlustatavast kohtumäärusest teada või pidi teada saama. Käesoleval ajal on küll 10 päeva juba möödunud, kuid Teil on võimalus uuesti avaldusega kohtu poole pöörduda ning siis vajadusel omakorda määruskaebus esitada. Samuti annab PS § 15 lg 1 teine lause igapäevase õiguse taotleja kohtult oma kohtuasja läbivaatamisel mis tahes asjassepuutuva seaduse, muu õigusakti või toimingu põhiseadusevastaseks tunnistamist. See ei tähenda siiski kohtu kohustust algatada põhiseaduslikkuse järelevalve menetlus, kuid kohus peab sellise taotluse kohta seisukoha võtma ning seda põhjendama.

14. Kuna nii karistusseadustiku kui ka karistusregistri seaduse eelnõu õigusloomealane pädevus kuulub justiitsministrile, on Teil võimalik pöörduda ka õigusnormide muutmise ettepanekuga ministriumini poole.

15. Lõpetuseks soovin Teid küsimuse tõstatamise eest siiski tänada. Teie pöördumisest saadud teave on oluline.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder

Helen Kranich 693 8446
helen.kranich@oiguskantsler.ee

---

³ Vt nt Riigikohtu erikogu 03.10.2012 määruse nr [3-3-4-2-12](#) p 7: „[---] Praeguses asjas on Tartu Maakohus keeldunud avalduse lahendamisest ja saatnud selle lahendamiseks Tartu Halduskohtule kirjaga. Riigikohus on senises praktikas käsitanud määrusena ka kohtudokumente (sh kirju), mis pole küll vormistatud nõutavas vormis, kuid vastavad sisult määrusele (vt Riigikohtu erikogu 4. novembri 2010. a määrus asjas nr 3-3-4-2-10, p 10). [---]“

⁴ Antud määrus ei sisaldu [kriminaalmenetluse seadustiku](#) § 385 loetelus (Kohtumäärused, mida ei saa vaidlustada määruskaebuse lahendamise menetluses).